

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

II. De diuisione Logicæ docentis & vtentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

omnibus modis quibus perfectè cognosci possant, & cum obiecta sint cognoscibilia per syllogismum probabilem, & per demonstrationem, sit appetere illa utroque modo cognoscere, est vehementius appetat modum perfectionem cognoscendi, videlicet demonstrationem, quod non impedit ipsum appetere minus vehementer syllogismum probabilem propter se ipsum tanquam finem vicinum inaequatum.

75 Instat Hurtadus: quidditativa, & propria hominis perfectio est esse cognoscituum, per discursum, quod sonat rationalitas: sed hæc virtutem discurrendi reducit ad actum per demonstrationem: ergo demonstratio est propria hominis cognitio, & exercitium illius differentie essentialis per ordinem ad quod hæc differentia desumitur. Sed quælibet potentia amat tanquam perfectionem sibi ultimam expetibilem illam operationem, per ordinem ad quam constituitur essentialiter: ergo demonstratio est quod ultimè appetit humanus intellectus. Eidem maiori hanc ego minorem subicerem: sed intellectus eam virtutem discurrendi reducit ad actum per demonstrationem & per syllogismum probabilem; & deinde inferrem: ergo demonstratio, & probabilis syllogismus, seu omnis perfectus syllogismus est propria hominis cognitio, & exercitium differentie, per quam constituitur, & ultimus finis potentie intellectus. Respondeo omnem syllogismum perfectum pertinere ad ultimum finem intellectus, & esse exercitium propriæ differentie, & propriissimam ratiocinationem, non enim minus ratiocinatur in syllogismo probabili, quam in demonstratione, in utroque enim eodem modo procedit, & seruat eandem formam inferendi vnum ex alio, tantum enim differunt ratione materie.

76 Obiicies: Definitio ex se non ordinatur ad propositionem, neque propositio ordinatur ad syllogismum perfectum: ergo syllogismus perfectus non est obiectum attributionis. Respondeo definitionem ex se habere virtutem componendi propositionem, & propositionem ex se illam conclusionem, quod sufficit, ut definitio ad propositionem, & propositio ad syllogismum ordinari dicantur. Instabis, eodem modo posse dici ordinari ad syllogismum fallacem. Respondeo syllogismum fallacem propriè non esse syllogismum, quia de ratione syllogismi est, ut consequens ex præmissis inferatur; nihil autem inferitur in syllogismo fallaci, & ita syllogismus non est, sed tantum habet apparentiam quandam terminorum, quia fallimur existimantes esse verum syllogismum, & ita cum Logica agit de syllogismo, tantum secundariò agit de syllogismo fallaci, qui simpliciter non est syllogismus: sicuti Metaphysica disputat de ente rationis quod simpliciter non est ens.

PUNCTUM II.

De diuisione Logicae docentis & vrentis.

1 Multa nonnulli scribunt de distinctione Logicae docentis, & vrentis, in qua questione nihil inuenio, quod de nomine non sit, in re enim apud omnes vna omnium mens, quod paucis rectè ostendit Arriaga disp. 3. sect. 1. Certum est Logicum tradere præcepta rectè definiendi, diuidendi, & argumentandi, insuper est certum ipsam Logicam, & reliquas scientias vti his præceptis. Insuper est certum Logicam tradere hæc præcepta, & ipsam Logicam reliquasque scientias illis vti non solum in vna vel in altera materia, sed etiam in quacumque materia siue euidenti, siue probabili. En doctrinam Logicæ, quam ipsa tradit, & vsum eiusdem Logicæ tum in se ipsa, tum in aliis materiis; nunc ex hac doctrina & hoc vfu Logica docens, & Logica vrens desumenda est, quibus autem actibus hæc aut illa denominatio sit largienda, questio est purè de nomine; siue enim dicas Logicam vrentem esse tantum ipsam Logicam, quatenus suis præceptis vtitur, siue dicas esse actus omnium scientiarum, quatenus præceptis Logicæ diriguntur, nihil reale apponit distinctum in his actibus, neque secundum hos distinctos dicendi modos, distinctas actibus formalitates tribuis, sed tantum secundum hunc dicendi modum his actibus tribuis vrentis Logicæ nomen quod negas aliis, & secundum illum aliis actibus idem nomen accommodas, quod his negas nullam nouam formalitatem actibus concessam, aut ab illis ablatam. In questione purè de nomine conueniunt omnes Logicam docentem dici ipsam

Logicam quatenus præcepta tradit, quibus tum ipsa Logica, tum alie scientie vntur, dissensio est quid intelligatur nomine Logica vrentis.

2 Prima sententia asserit Logicam vrentem esse habitum quemdam, qui in quauis materia probabiliter disputat. Sententia hæc non apparenti fundamento innititur, & facili negotio reicitur. Non datur habitus, qui in qualibet materia probabiliter concludat: ergo non datur habitus, qui in quacumque materia probabiliter disputet. Consequentia est certa, antecedens per se notum; quælibet enim scientia pro distinctione materie seu obiecti habet distinctos habitus, quibus quælibet de suo obiecto euidenter disputat. Secundò habitus quibus probabiliter disputat Logica, distinguuntur ab actibus, quibus probabiliter disputat Philosophia: ergo non datur vniuersalis quidam habitus ad disputandum probabiliter in quacumque materia.

3 Secunda sententia est aliorum, qui asserunt Logicam vrentem esse, quam nos Topicam vocamus, quæ non probabiliter disputat in quacumque materia, sed præcepta tradit in quacumque materia probabiliter disputandi, quæ loci communes vocantur, & frequenter apud Rhetores vsum habent. Non nego dari talem habitum, verum tamen me peritus latet, propter quam rationem habitus iste præ aliis Logica vrens sit dicendus, æquè enim ad alias scientias conducit pars Topica, & pars demonstratiua Logica, & æquè vtrique parte reliquæ scientie vntur: quare ergo specialis hæc pars præ aliis Logica vrens dicenda est ex hoc ergo capite sententiam hanc reicio, quæ enim sine fundamento dicuntur, maiori operâ impugnanda non sunt.

4 Pater Vasq. 1. par. disp. 8. c. 5. n. 19. asserit Logicam vrentem esse praxim seu operationem ipsius Logicae docentis, ipsam videlicet constructionem propositionis, & syllogismi, quæ in quacumque scientia reperitur. Itaque secundum hanc sententiam Logica vrens erit instrumentum sciendi elicium directione Logicae, quod quidem sciendi instrumentum non semper est actus pertinens ad eandem scientiam. Philosophia enim, Metaphysica, & Theologia habent proprios syllogismos, & proprias definitiones, quæ dicuntur sciendi instrumenta, imò ipsa Logica, cuius munus est tradere præcepta ad instrumenta sciendi faciendâ, propria habet instrumenta, & proprias definitiones, & demonstrationes, quibus tradit præcepta ad alia sciendi instrumenta faciendâ, quia mediâ definitione docet demonstrationem conficere, & per demonstrationem ostendit, & docet quomodo faciendâ sit definitio. Dicuntur ergo secundum hanc acceptionem Logica vrens omnia sciendi instrumenta, quatenus præceptis Logicæ diriguntur. Quod si aliquid sciendi instrumentum casu fiat, vel luminis nature ductu absque directione præceptorum Logicæ, tale sciendi instrumentum non dicitur Logica vrens, quia syllogismus secundum se & quodlibet sciendi instrumentum tantum denominatur Logica quatenus procedit ab actu Logicae, & est illius externa consummatio, & effectus; quod si à Logica non procedat, ex nullo capite Logica dici poterit. Placuit hic dicendi modum Hurtado disp. 2. sect. 1. concluditque iuxta illum non esse tantum vnam Logicam vrentem sed plures; omnes enim scientie Logica vrentes dicuntur, asseritque esse conformem D. Augusti. qui Paulum, & reliquos Doctores vocat Dialecticos, quia Logica vntur. Eidem sententiæ suffragari affirmat Hurtadus diuisionem illam à Dialecticis traditam, quæ partiuntur Logicam, in Logicam rebus auulsum, quæ est Logica docens, scientia specialis, & Logicam rebus concretam, quæ est Logica vrens comprehendens omnes scientias. Eandem sententiam tradunt Nostri Conimbr. quest. 4. Procem. art. 2. P. Smigletius disp. 2. sect. 4. & Merinero disp. vnica procem. quest. 2. sect. 1.

5 Arriaga suprà citatus docet tantum dici Logicam vrentem ipsam Logicam, quatenus vtitur suis præceptis, quod ex eo probat, quia reliquæ scientie Logica non sunt ergo non poterunt dici Logica vrens; quod enim non est Logica, non poterit dici Logica vrens; quod verò Logica vntur, fundamentum non est ut dicantur Logica vrens sed vrentes Logica. Neque ex eo quod actus reliquarum scientiarum dirigantur actibus seu præceptis Logicæ, poterunt dici Logica, quia effectus non habet rationem causæ, neque rectè diuidetur virtus productiua caloris in ignem, qui est virtus productiua, & ipsum calorem, qui est effectus productus. Non cogent hæc à communi sententia discedere,

discedere, quia etsi effectus non denominetur virtus productiva, ex eo quod ab illa dependeat, tamen denominationem desumit virtutis sui habitus, à quo procedit; sic actionem externam imperatam ab actu interno prudentiae actum prudentiae appellamus, & illi tribuimus honestatem prudentiae; & actionem externam imperatam ab actu interno humilitatis actum humilitatis vocamus, & illi honestatem humilitatis tribuimus, quia huiusmodi externae actiones consummationes sunt internarum virtutum, & ita ad eandem virtutem pertinere dicuntur, & eodem virtutis nomine gaudeat, quo gaudent interni actus, & habitus à quibus procedunt. Sic in Logica contingere potest, actus enim internus Logicae consummatur per effectum, videlicet per syllogismum procedentem ab illo actu, siue syllogismus pertineat ad Logicam, siue ad Metaphysicam, vel Theologiam, & ita poterit dici quasi actus externus Logicae, & Logica denominari, sicuti dicitur actus externus prudentiae, & prudentia denominatur actio externa directa actu interno prudentiae.

6 Sto ergo sententiae Parisi Vsq. quae in quaestione purè de nomine congruè satis rem dirigit. Illud quod addit Huradus, videlicet non solum dandam esse vnam Logicam vtem, sed plures quia quilibet scientia est Logica vtenis, & ita cum plures sint scientiae, plures Logicae vtenes danda sunt, in loquendi modo non probo, quia etiam si omnes scientiae sint obiecta praeceptis Logicae directae, nihilominus non dicuntur dari plura obiecta adaequata Logicae praeceptis directae, sed vnum adaequatum inuoluens plura inadaequata: sic etiam si quilibet scientia sit Logica vtenis, & scientiae sint plures, non sunt dicendae plures Logicae vtenes adaequatae, sed vna comprehendens plures scientias, quarum quilibet sicuti est obiectum inadaequatum Logicae, sic est Logica vtenis inadaequata, quia non distinguitur in quacumque speciali scientia esse obiectum directum praeceptis Logicae & esse Logicam vtem.

7 Quaestio est, an sicut Logica secundum omnem partem dicitur docens, ita secundum omnem partem dicatur vtenis? P. Fonseca 1. Metaphysic. cap. 3. quaest. 1. Patres Communis. quaest. 4. proem. art. 2. docent Logicam tantum habere vsum respectu partis Topicae, & Sophisticae, non vero respectu partis Demonstrativae. Communis tamen sententia docet Logicam vsum habere secundum omnem sui partem, quia sicuti Logica docet syllogismos fallaces, topicos, & demonstrativos construere, sic syllogismi fallaces, topici, & demonstrativi sunt conformes praeceptis Logicae, & directi Logicae praeceptis: ergo sunt vsum Logicae, & actus Logicae vtenis illorum quilibet dici poterit.

8 Fundamentum Conimbricensium ad oppositam sententiam defendendam est, syllogismos in materia necessaria aliarum scientiarum effici ab ipsis scientiis peculiaribus, & non à Logica, & ita non posse dici Logicae effectus, neque actus Logicae vtenis, & syllogismi in materia necessaria ipsis Logicae sunt ipsa Logica, & ita non possunt esse vsum Logicae, quia vsum distinguitur realiter à doctrina, cuius est vsum. In materia probabilis & fallaci aliter rem se habere putant, quia existimant nullam scientiam elicere syllogismos probabiles in propria materia, quia scientia tantum elicit actus scientificos, sed omnes syllogismos probabiles & fallaces in quacumque materia fiant, elici putant ab habitu Logicae, cuius est ministrare reliquis scientiis in huiusmodi syllogismis elaborandis. Neque ideo, inquit Conimbricenses, timendum est ne reliquae scientiae inopes maneant, si omni doctrinā probabilis denudentur, quia Dialectica omnium famula administratque cum sit, non censetur alienas efficere ab aliis scientiis eas opiniones, quas ut proprias colit; quemadmodum nec opes famulorum opera comparata à dominorum facultatibus alienae censentur.

9 Hec Conimbricensium doctrina multis laborat difficultatibus, multa supponit à veritate aliena, breuiter nonnulla in illam adducam. In primis supponit demonstrationes in materia necessaria fieri à Metaphysica, Philosophia, & Theologia in propriis materiis, & circa propria obiecta siue Logicae industria, quod omnino falsum est, quia quantumvis demonstratio Metaphysica evidens sit, dum à Metaphysico conficitur, Metaphysicus regulis Logicae dirigitur, quae praescribunt modum, quo in quacumque materia faciendae est demonstratio, quod sufficit ut demonstratio Metaphysica vsum Logicae dicatur, & ad Lo-

gicam pertineat, tanquam effectus, & consummatio praeceptorum, quae tradit Logica. Secundò supponit Logicam in propria materia non posse conficere demonstrationem, quia doceat, quomodo faciendae sit definitio, directam praeceptis, quibus ipsa Logica praescribit modum, quo faciendae est demonstratio, quod à veritate alienum est, quia haec demonstratio: *Explicatio debet esse clarior re explicata: definitio est explicatio definiti: ergo debet esse clarior*: Definitio est actus, quo praescribitur modus, quo faciendae est definitio, & est Logica docens definitionem, & vsum praeceptorum, quibus Logica tradit praecepta, quibus dicit Logica, demonstratio debet consistere tribus terminis hac ratione dispositis in propositionibus per se notis, & ita falsum est non posse eundem actum esse Logicam, & vsum Logicae, hoc est esse praeceptum circa aliquid sciendi instrumentum, & vsum praeceptorum circa illum. Tertiò docent Conimbricenses, omnem syllogismum probabilem circa obiectum cuiuscumque scientiae non dependere ab habitu speciali illius scientiae, sed tantum ab habitu Logicae, quae administrat reliquarum scientiarum, quod à veritate longe abest, quia id, quod vocamus vnam scientiam totalem, includit plures habitus & plures actus quodam probabiles, & alios scientificos, licet aggregatum illud scientiam vocemus sumptā denominatione à praecipuis illius actibus. Ratio est, quia Logica tantum docet artificium syllogisticum tam in materia probabili, in qua probabilem syllogismum constituit, quam in materia evidenti, in qua demonstrationem conficit, & ex vi habitus Logicae tantum potest intellectus vincere difficultatem quae est in opere resultans ex artificio Logico, illa vero, quae ex materia resultat siue in materia probabili, siue evidenti vincenda est à peculiari habitu illius scientiae, ad quem materia syllogismi spectat. Secundò si ab habitu Logicae procederent omnes syllogismi probabiles cuiuscumque materiae, Logicae praescriberetur quatenus Logica, haberet habitus ad disputandum de omnibus, quae Philosophia, Metaphysica, & Theologia probabiliter disputant, & consequenter ad ferè omnia de quibus haec scientiae agunt, in quibus si res exactè examinentur, vix vnam demonstrationem pro centum syllogismis probabilibus reperiremus. Ex quo infero vix vnum vel alterum syllogismum demonstrationum scientiae superesse. Quod enim Conimbricenses asserunt, videlicet id timendum non esse, quia omnia, quae Logica scientiarum famula acquirit, supellectili accrescit reliquarum scientiarum, quibus acquiruntur, eleganter, & rhetorice dictum est.

10 Sic ergo firmum, vsum Logicae extendi ad syllogismos probabiles, & ad demonstrationes ad quacumque materiam pertinentes, etiam in materia ipsius Logicae, quia licet haec demonstrationes sint actus Logicae, & habeant pro obiecto sciendi instrumentum; v. g. definitionem, cuius directionem praescribunt, possunt esse obiectum aliorum praeceptorum, quae ad ipsam demonstrationem dirigantur, & ita praeceptum circa definitionem, potest esse vsum praeceptorum circa demonstrationem, sicuti de cognitione dicebam, quae potest esse speculatio vnius obiecti, & praxis respectu alius cognitionis reflexa.

11 Ex his inferes rationem docentis, & vtenis non esse differentias speciales Logicae, quilibet enim scientia practica; & quilibet ars potest diuidi in docentem, & vtem: docens dicitur actus artis vel scientiae praescribens modum praxis efficiendae, & praxis ipsa vtenis appellabitur.

12 Circa distinctionem actuum, & habituum nonnulli asserunt actum, & habitum Logicae docentis esse eundem: alij actus distinguunt, & non habitus: quod autem iuxta nostra principia dicendum sit facile explicabo. Actus Logicae vtenis diximus esse omnes actus ad quacumque scientiam spectantes, directos etiam ad ipsam Logicam Logicae praeceptis. Ex quibus inferitur actus Logicae vtenis pertinentes ad omnes scientias distinctas à Logica differre ab actibus Logicae, quia nullus actus alius scientiae distinctae à Logica est actus Logicae docentis, demonstratio enim Metaphysica, & Theologica quantumvis dirigantur praeceptis Logicae docentis, non sunt Logica docens ut per se notum est. Actus vero Logicae vtenis pertinentis ad ipsam Logicam, necessariò erunt actus Logicae docentis, & vtenis; vtenis quia tales esse supponimus, ex eo quod dirigantur aliis praeceptis Logicae; docentis

docentis, quia sunt actus proprii Logicae cuius munus est docere, & cuius omnes actus sunt praecepta, quibus docemur conficere sciendi instrumenta. Verumtamen talis actus, qui simul sit actus Logicae docentis, quia praescribit modum, quo faciendi est definitio, & Logicae vrentis, qui dirigitur praeceptis demonstrationis, dicitur Logica docens, quatenus Logica docens versatur circa definitionem per ipsum actum, & Logica vrens quatenus Logica versatur circa demonstrationem per alios actus, quibus Logica tradit modum quo faciendi est demonstratio, quorum directione fit haec demonstratio, qua docemur definitionem conficere, & ita nunquam respectu eiusdem partis Logicae, neque respectu eorumdem praeceptorum poterit esse idem actus Logicae docentis, & vrentis.

Ex his infero omnem actum Logicae esse actum Logicae docentis, quia per hoc quod est docere constituitur actus in ratione actus Logicae, non vero omnem actum Logicae esse actum Logicae vrentis, quia non omnes actus Logicae diriguntur aliis actibus, imò ne in infinitum procedamus, dandus est aliquis actus Logicae docentis, qui nullo alio dirigatur, qui non erit actus Logicae vrentis, quia cum actus non possint se ipsos mutuo dirigere, necessum est pervenire ad aliquem, qui a nullo alio dirigatur, vel in infinitum procedere. Haec existimo a nullo posse negari, nisi tantum contendendi animo, sunt enim iuxta principia tradita omnino certa.

De distinctione habituum rem ita compono. In actu Logicae vrentis duplex potest excogitari difficultas, quaedam procedens ex materia, in qua fit sciendi instrumentum; alia ex artificio Logico, quo debet constare sciendi instrumentum, definitio videlicet, vel demonstratio. Difficultas orta ex materia, in qua fit sciendi instrumentum; debet superari habitu scientiae, ad quam pertinet materia, & obiectum formale instrumenti sciendi, quia Logica non potest vincere difficultatem, quam habet Philosophus in demonstrando dari unum primum motorem, vel dari materiam primam, ex qua omnia naturalia composita componantur, si enim hanc difficultatem vinceret Logicae habitus, superflueret habitus omnium scientiarum, una enim Logica sufficeret ad vincendas difficultates omnium scientiarum. Vincenda ergo est in actu Logicae vrentis difficultas orta ex materia demonstrationis, & syllogismi, & ex obiecto formali, circa quod versatur talis demonstratio, quod materiam voco respectu artificij logicalis, & directionis formalis syllogisticae. Difficultas alias potest excogitari orta ex artificio logicali, quod est eiusdem rationis in omnibus demonstrationibus, in quacumque materia fiant, & ad quancumque materiam spectent. Ad hanc difficultatem vincendam plurimum conducere actus Logicae docentis mihi est omnino certum, nemo enim inhiat ibi facilis conficiendum esse syllogismum in quacumque materia ceteris paribus ab homine apprime cognoscente modum, quo faciendus est, quam ab alio qui penitus ignorat praecepta Dialecticae circa syllogismum efficiendum, notitia enim praeceptorum circa demonstrationem, quae est actus Logicae docentis, dirigitur quisque ad demonstrationem faciendam in quacumque alia materia. Ex hoc infero actus Logicae vrentis directivè procedere ab actibus Logicae docentis, & mediis his actibus ab habitu Logicae docentis à quibus elicitivè procedunt actus Logicae docentis, eo modo, quo actus procedunt à propriis habitibus siue per concursum actuum, ut alij volunt, siue mediā informatione habitus, mediā, quā tanquam conditione potentia facilis producit suos actus, ut alij opinantur, de quo dicam Controv. 12. de anima, Punct. 4.

Superest difficultas an intellectus optime directus per praecepta Logicae docentis ad demonstrationes conficiendas, iam promptior, & facilius ad illas, quam esset, si hanc directionem actiuam non haberet, quae consistit in actibus Logicae docentis, adhuc habeat aliquam difficultatem ortam ex artificio logicali distinctam ab illa, quae oritur ex hac materia, & ex hoc formali obiecto, circa quod versatur demonstratio, quae vincenda est ab habitu scientiae, ad quam vincendam requiritur specialis habitus Logicae vrentis? Nonnulli affirmativam partem teneant, ex eo quod artifex, v. g. pictor postquam apprime didicit pingendi artem, supposita directionis arte difficultatem habet in ipsa pictura conficienda. Negativam partem veriorum esse animo, nullum enim invenio caput, ex quo pos-

sit esse intellectus difficilis ad demonstrationem conficiendam, postquam apprime novit modum, quo faciendi est distinctum à materiali, & formali obiecto, circa quod demonstratio debet versari; cum verò difficultas ex hoc capite orta vincenda sit ab habitu scientiae ad quam pertinet demonstratio illa ratione materiae, & obiecti formalis circa quod versatur, superfluit alius specialis habitus Logicae vrentis, cum nulla specialis difficultas vincenda superest.

Ratio adducta pro opposita sententia nihil probat, quia pictor difficultatem habet in ipsa executione picturae, postquam est instructus arte pingendi, quia non est eadem potentia, quae praescribit modum pingendi, & quae pingit; & ita postquam intellectus est optime instructus arte pingendi, potest esse manus difficilis ad exequendum id quod intellectus praescribit. In intellectu autem eadem est potentia praescribens demonstrationem faciendam, & exequens ipsam demonstrationem, cui si ex materia difficultas non accrescat in executione, nulla illi potest inesse supposita directione, quam habet circa opus exequendum. Quod si postquam intellectus actu prudentiae hic & nunc est optime instructus circa actum fidei eligendum, difficultatē habeat in actu fidei ab ipso eliciendo, tota haec difficultas oritur ex ipsa materia, seu ex motu actus fidei, quod obscure movet, quae sub habitu fidei vincenda est; sicuti difficultas orta in actu Logicae vrentis ex materia & motu, vincenda est ab habitu scientiae ad quam pertineat talis actu ratione materiae, & obiecti formalis, seu motui.

Ex hoc infero omnes actus Logicae vrentis procedere elicitivè ab habitu, ad quem pertinet actus talis scientiae, & directivè ab habitu Logicae docentis, non immediatè & formaliter, quia habitus non immediatè neque formaliter dirigit potentiam, sed mediis actibus Logicae docentis, qui immediatè & formaliter dirigit potentiam ad conficiendam demonstrationem (idem intellige de quocumque alio sciendi instrumento) in quacumque materia, & ad quancumque scientiam spectantem. Infero similiter actum Logicae docentis directum aliis praeceptis eiusdem Logicae, qui simul est actus Logicae docentis, v. g. demonstratio praescribens modum, quo faciendi est definitio, directè praeceptis definitionis, procedere elicitivè ab habitu partis Logicae praescribentis modum definitionis conficiendae, & directivè ab habitu partis Logicae praescribentis modum quo faciendi est demonstratio, non immediatè, sed medio actu procedente ab habitu, qui actus immediatè dirigit demonstrationem, qui est actus Logicae docentis circa definitionem, & vrentis respectu praeceptorum quae tradit Logica circa demonstrationem.

Obiicies: Ad habitum Logicae docentis non pertinet conficere instrumenta sciendi, sed praescribere modum quo sciendi instrumenta faciendi sunt: ergo nullus actus Logicae vrentis elicitivè procedit ab aliquo habitu Logicae docentis. Respondeo, ad Logicam docentem spectare tradere praecepta circa instrumenta per demonstrationem enim ostendit Logica, quomodo faciendi sit definitio, & per definitionem circa ipsum demonstrationem docti, quomodo faciendi sit demonstratio; & ita ad Logicam docentem pertinere conficere in propria materia sciendi instrumenta, quae formaliter sunt praecepta, seu directiones circa alia instrumenta, quae tanquam obiecta respiciunt. Habitus tamen Logicae docentis à quo immediatè elicitur tale instrumentum, demonstratio videlicet, quae est doctrina circa definitionem, deferuiet ad vincendam difficultatem, quae oritur in hac demonstratione ex materia, & obiecto formali illius; illa verò quae oritur ex ipso artificio Logicali communis omnibus demonstrationibus, non vincitur ab hoc habitu, sed immediatè ab actu praescribente modum, quo faciendi est demonstratio, & mediatè ab habitu Logicae docentis à quo elicitivè procedit talis actus.

Obiicies: Actus Logicae docentis, & vrentis distinguuntur in specie: ergo non possunt procedere ab eodem habitu. Dixi eundemmet actum Logicae docentis posse esse actum Logicae vrentis, licet in ordine ad diversa extrema, quia actus dicitur docens respectu praxis, quam praescribit & respicit tanquam obiectum; & dicitur vrens respectu alius actus, à quo tanquam obiectum reflexè respicitur, & cuius est praxis, quapropter omisso antecedenti, distinguo consequens. Ergo non possunt procedere ab eodem habitu uterque

utque directiue, vel utque elicitiue, concedo consequentiam; in eodem enim actu, qui simul est actus Logice docentis assigno respectum ad vnum habitum, à quo quatenus est docens procedat, & ab alio à quo procedat quatenus vrens: ergo non possunt procedere ab eodem habitu vnus elicitiua, & alter directiue, nego consequentiam; volitio enim cuiuscumque obiecti directiue procedat à cognitione, & media hac ab habitu, & principio à quo procedit elicitiue cognitio, & nihilominus cognitio, & volitio specie differunt.

20 Obiicit: sequi ex nostra doctrina habitum Logice vrentis adhuc respectu huius actus non esse vnum simplicem sed duplicem, vnum directiuum, & alium elicitiuum. Respondeo respectu eiuſdem actus tantum dari vnum habitum Logice vrentis, qui directiue concurret ad actum, hunc vero connotare alium habitum à quo elicitiue procedat talis actus, qui non dicitur habitus Logice vrentis, sed habitus illius scientie ad quem secundum se pertineat actus ille, qui dicitur Logica vrens, sicuti potentia intellectiua, quæ est directiuum actuum voluntatis connotat potentiam volitiuam, à qua actus voluntatis elicitiue procedant, quia illius munus est dirigere mediis propriis actibus actus elicandos ab aliis potentiis, & ita elicitiua dicitur respectu propriorum actuum, & directiua respectu actuum potentie volitiue, non tamen dicitur dari duplicem potentiam directiuam respectu eiuſdem actus volitiue potentie. Sic contingit in habitu Logice vrentis, cuius est mediis propriis actibus dirigere actus elicandos ab alio habitu, & respectu illorum propriorum actuum, quos immediatè elicit, dicitur Logica docens, seu habitus Logice docentis; & respectu aliorum, quos ab alio habitu elicandos dirigit, dicitur habitus Logice vrentis. Et sic actus voluntatis, quia dirigitur ab actu intellectus, supponit potentiam volitiuam tanquam principium elicitiuum, & potentiam intellectiuam, quæ est principium elicitiuum intellectiue, quæ dirigitur, tanquam principium directiuum remotum; sic actus Logice vrentis, quia est actus peculiaris scientie directus actu Logice docentis supponit tanquam principium elicitiuum proximum habitum talis scientie, cuius est proprius, & habitum Logice docentis, qui est principium elicitiuum proximum actus, quo dirigitur, tanquam principium directiuum remotum, qui quatenus directiuus est dicitur habitus Logice vrentis.

21 Obiicit vltimò: Is qui conficit plures demonstrationes Philosophicas in *Dary* absque vllis præceptis Logice, facilis est ad faciendas alias demonstrationes in *Dary*: ergo per actus aliarum scientiarum constituitur quis facilis ad faciendos syllogismos, & sic ad alia sciendi instrumenta conficienda: ergo actibus aliarum scientiarum acquiritur habitus Logice vrentis: ergo habitus Logice vrentis non distinguitur ab aliarum scientiarum habitibus. Respondeo hominem absque arte conficientem syllogismos, aut alia sciendi instrumenta, constitui facile ad syllogismos, seu alia sciendi instrumenta faciendia; hunc tamen neque habere actum, aut habitum Logice vrentis, quia actus Logice vrentis est syllogismus factus cum directione artis Logice, & habitus huius actus est facilitas ad faciendos syllogismos præceptis Logice directos, ille vero qui syllogismos sine præceptis Logice efficeret, quantumvis facilis esset ad illos, neque syllogismos ex arte faceret, quod est habere actum Logice vrentis, neque facilis esset ad faciendos syllogismos arte directos, quod est habere habitum vrentis Logice: Sicut qui ex experientia, & nulla Medicinæ regulâ ductus medendi facilitatem habet, nullo Medicinæ docentis, aut vrentis habitu gaudet, quia habitus Medicinæ non est facilitas ad medendum, sed facilitas ad medendum actibus directis Medicinæ præceptis.

PUNCTVM III.

An Logica sit scientia.

1 Plures ingenio circa easdem questiones oppositas sententias, quarum rationem disconuenientie si illius expendissent auctores, facile inter se conuenirent, & perlongis, & valde prolixis disputationibus parcerent, agnoscetes tantâ operâ questionis materiam dignam non

esse, totamque resolui in puram de nomine questionem. In his est, quam præfixus titulus proponit, in qua multum de nomine dissertatur, ut ex dicendis constabit, in quibus accuratè discernam illa, in quibus tantum de nomine dissentio ab his, in quibus de re ipsa potest esse contentio.

Logicam non esse scientiam defendunt nonnulli antiquis, quos referunt Nostri Conimbricenses, quæst. 4. Prooem. art. 3. Hos sequuntur Pereira lib. Philosophiæ cap. 1. P. Vallius part. 1. Prolegomenorum quæst. 4. c. 10. P. Smigletius disp. 2. quæst. 5.

Logicam propriissimè esse scientiam defendunt D. Th. 4. Metaphys. cap. 4. sect. 4. Scot. quæst. 1. vniuersalium, Conimbr. supra. Toletus quæst. 2. Prooemij, Hurt. disp. 2. sect. 1. §. 2. Arriag. disp. 3. sect. 3. Merinero disp. vnic. prooem. q. 3. qui omnes asserunt Logicam docentem esse scientiam, licet de Logica vrente diuersimodè loquantur. Patrociniatur eidem sententiæ quàm plures antiqui Philosophi apud Conimbr. supra.

Ex his, qui asserunt Logicam non esse scientiam nullus est, qui neget Logicam habere plures demonstrationes, & ex principiis per se notis per legitimas illationes plures conclusiones deducere, hoc tamen non obstantè asserunt Logicam non esse scientiam, quia plures habet conclusiones non scientificas, sed tantum ex principiis probabilibus deductas. En egregiam de nomine questionem inter Patronos vtriusque sententiæ conueniunt omnes Logicam habere aliquos actus scientificos, & alios tantum probabiles, & dissentiant, an ratione actuum scientificorum scientia sit absolutè dicenda, non obstantibus probabilibus, vel an non ita sit dicenda ratione actuum probabilium non obstantibus actibus scientificis: In questione de nomine cum illis eo, qui asserunt actus probabiles, & non scientificos non impedire Logicam ratione aliorum actuum scientiam dici, si ex alio capite reliqui actus absolutè scientifici sint: quamlibet enim scientiam totalem absolutè nomine scientiæ appellamus, etiam si secundum aliquas sui partes probabiliter tantum circa obiectum feratur, dum tamen secundum alias scientificè procedat: Si enim totalis scientia absolutè scientia dicenda non esset, quoties probabiles aliquos actus includit, neque Philosophia, neque Metaphysica scientiæ essent dicendæ, cum plures conclusiones includant tantum probabiliter deductas.

Alij verò Logicam à ratione scientiæ excludunt, quia non est speculatiua, sed practica, & Aristoteles nomine scientiæ tantum intellexit Metaphysicas scientias. Et aliam de nomine questionem in qua auctores, qui affirmant, & alij qui negant Logicam esse scientiam, admittunt Logicam demonstratiue, & practice procedere circa suum obiectum, & postea disputant an possit scientia dici necne, ex eo quod practica sit. Quæ quidem questio ad hunc locum trahenda non esset, in quo debeamus supponere quid sit scientia, seu quid debeamus intelligere hoc nomine scientia, & postea examinare an ratio significata per nomen Logice conueniat. Est ergo in hac questione firmum inter auctores, Logicam esse scientiam, si per scientiam actualem tantum intelligamus cognitionem legitime deductam ex principiis euidentibus, & per se notis: est etiam inconcussum inter illos, qui affirmant scientiam esse practicam, Logicam non esse scientiam dicendam, si nomine scientiæ actualis non intelligatur quæcumque legitima conclusio ex principiis euidentibus, & per se notis, sed illa quæ speculatiue circa suum obiectum versatur. Est ergo tota dissensio in hac materia an tantum conclusio euidens purè speculatiua dicenda sit actualis scientia; an etiam qualibet conclusio euidens etiam practica talis sit dicenda; quæ est purè de nomine, vel ad summum de mente Aristotelis, de qua possumus disputare inquirentes an Aristoteles nomine scientiæ intellexerit tantum scientias speculatiuas, & etiam eodem nomine practicas voluerit intelligi. Aristotelem tantum intellexisse nomine scientiæ scientias purè speculatiuas, dum *o. Ethic. cap. 3.* habitus, virtutes diuise in Intellectum, scientiam, Sapientiam, Prudentiam, & Artem, ostendi Controu. 1. Punct. 5. eodemque sensu loquutum esse dixi 1. Poster. text. 5. alius 7. & 2. Metaphys. text. 3. vbi scientias practicas excludit à ratione scientiæ. Verumtamen ibid. retuli Aristotelem *o. Metaphys. textu 1.* vbi scientias practicas absolutè nomine scientiæ appellauit. Ex quo intuli locis primo citatis non intellexisse Aristotelem scientiæ